

Et indlæg om et åbent brev

I anledning af, at 138 ledende muslimer har sendt et åbent brev til pave Benedikt og andre kirkeledere,¹ afholdt Islamisk-Kristent Studiecenter den 22. oktober 2007 et møde. Denne artikel indeholder Erling Tiedemanns manuskript til et indledende panelindlæg

Af Erling Tiedemann

Med det åbne brev, som 138 lærde og andre fremtrædende repræsentanter for Islam har sendt til pave Benedikt og alle andre kirkeledere i kristenheden, er der for mig at se taget et meget betydningsfuldt skridt i den nødvendige dialog mellem to store verdensreligioner.

Anledningen, hedder det indledningsvis i brevet, er blandt andet årsdagen for et brev, som 38 lærde muslimer sendte pave Benedikt som reaktion på hans forelæsning på universitetet i Regensburg,² men med det nye brev har afsenderne bevæget sig fra reaktion til initiativ og fra indsigelse til indbydelse.

Jeg tvivler da heller ikke på, at de med deres brev falder ind ad en åben dør hos os i Den katolske Kirke.

Lad mig bare nævne, at pave Benedikt, da han var til Verdensungdomsdagen i Köln i eftersommeren 2005, bad om at måtte mødes med ledende muslimer i Tyskland, og at han ved den lejlighed understregede, at "interreligiøs og interkulturel dialog mellem kristne og muslimer ikke kan reduceres til noget ekstra, der er valgfrit. Det er i realiteten noget livsnødvendigt; af dét afhænger vor fremtid i meget høj grad" – en tanke, som de 138's brev jo ligger på linje med.³

¹ **Klik her** for at se det åbne brev tekst (engelsk). Nettidsskriftet catholica.dk søger p.t. udvej for at få oversat det åbne brev til dansk og bringe det som artikel.

² **Klik her** for at læse pavens forelæsning i Regensburg (dansk oversættelse), og **klik her** for at læse brevet fra de 38 muslimer (dansk oversættelse)

³ **Klik her** for at læse talen (dansk oversættelse)

Allerede for 40 år siden udtalte det store kirkemøde i Rom, det såkaldte Andet Vatikankoncil, da også, at "det er med agtelse, Kirken betragter muslimerne, som tilbeder den ene, levende, i sig selv værende, barmhjertige og almægtige Gud, himlens og jordens Skaber, som har talt til menneskene. De prøver også af hele deres sind at underkaste sig hans skjulte rådsslutning – på samme måde, som Abraham, som den islamiske tro gerne henviser til, underkastede sig Gud. [...] Da der i tidens løb har været talrige stridigheder og meget fjendskab mellem de kristne og muslimerne, opfordrer dette hellige koncil alle til at glemme dét, som har været, og til oprigtigt at øve sig i gensidig forståelse og til i fællesskab – til bedste for alle mennesker – at forsvare og fremme social retfærdighed, de etiske værdier samt ikke mindst fred og frihed".⁴

For ikke længe siden tilskyndede en række katolske biskopper i Gambia, Sierra Leone, Liberia, Ghana og Nigeria yderligere til en dialog mellem kristne og muslimer – en dialog, som de betragtede som den eneste måde, hvorpå vi kan fremme en sand respekt for hinanden og komme væk fra voldelige konflikter.

Men brevet fra de 138 er ikke bare endnu et dokument til henlæggelse i samme skuffe. Jeg læser det også som noget anderledes nyt. Hvornår har så mange fremtrædende muslimer rettet en seriøs fælles henvendelse til så mange kristne kirkeledere? Brevet er sendt til både katolikker og protestanter, til anglikanere og ortodokse, ja, alle, og det kommer fra både sunnier og shiitter, som jo ellers nogle steder i verden river hovederne af hinanden – ligesom kristne også gjorde ved hinanden, før de omsider blev klogere.

Det virker også positivt, at en muslimsk tekst – måske for første gang – præsenterer Jesus gennem hans egne ord i Bibelen og ikke kun med de ord, der står om ham i Koranen.

Og det er positivt, at de lærde muslimer anerkender, at de kristne tror på én Gud og ikke på tre.

Jeg hæfter mig også ved, at fortidens synder spiller en beskeden, om overhovedet nogen rolle i brevet. Både i Islam og i kristenheden er det jo en kendsgerning, at vi mennesker ofte ikke lever efter vores tro, men snarere forsynder os i en sådan grad, at vores livsførelse bliver et antivitnesbyrd om, hvad den religion går ud på, som vi hævder at bekende os til.

Alt det er der ikke meget om i brevet, men man kan naturligvis også kun rette aktuelle bebrejdelser mod dem, der lever nu, hvis de enten selv forsynder sig i nutiden eller accepterer og identificerer sig med onde handlinger, der er begået i fortiden.

Så ja, der er tale om et meget positivt brev, holdt i en respektfuld tone og båret af en argumentation, der i sig selv er respektabel.

Alligevel falder jeg ikke i svime ved læsningen, men synes, der også skal spises brød til.

Det er jo ikke første gang, tværtimod, at nogen prøver at sammenstille tekster fra Koranen med tekster fra Bibelen. Det er gjort mange gange før. Jeg har fx taget en bog med til mødet; den blev udgivet af den katolske præst *Michel Lelong* i 1977, hvor jeg købte den i Paris – altså for 30 år siden, og dens sigte er at vise, at meget i Koranen modsvarer meget i Bibelen.⁵

⁴ Andet Vatikankoncils erklæring om forholdet til ikke-kristne religioner i vor tid. **Klik her** for at se dette dokument (dansk)

⁵ Michel Lelong, *Le don qu'il vous a fait*. Forlaget Le Centurion, Paris, 1977. ISBN 2-227-31020-9

Det er heller ikke så underligt. En religionshistorisk betragtning vil jo også hurtigt kunne konstatere, at Muhammed har haft Bibelen med blandt sine kilder, selv om han har forholdt sig ret frit til dem.

Men lad alligevel ikke den misforståelse brede sig i kølvandet af brevet fra de 138, at Koranen og Bibelen totalt set har samme budskab til menneskene, for sådan forholder det sig ikke, og – lad mig skynde mig at tilføje dét – det er nok heller ikke afsendernes påstand.

Både muslimer og kristne – og jøder med, for resten – tror på én Gud, men det er jo i betydelig grad ikke det samme, de tror om ham, og det har selvsagt mange konsekvenser.

Kristendommen er heller ikke en *bogreligion*, som muslimer øjensynligt ofte tiltror den at være. Bibelen er ikke de kristnes Koran. De kristne betragter Bibelen som Guds ord, men de færreste af dem tror, at den i fysisk forstand er dikteret af Gud til mennesker, der blot skrev ned efter diktat.

Indholdet i det åbne brev er massivt baseret på citater fra Koranen, men der er jo flere kilder i Islam end Koranen, selv om den naturligvis er den centrale i en helhed, hvor også Hadith, Sharia og autoritative kommentarer hører med. Kristentroen refererer sig også til andet og mere end Bibelen, selvom den naturligvis står centralt i en helhed, hvor også bekendelsesskrifter, koncilsdokumenter og kirkefædrenes og reformatorers værker er med. En yderligere fælles fordybelse i brevet indhold må derfor have mere med for at undgå risikoen for at blive selektiv.

Det åbne brev er et indlæg, et partsindlæg kunne man sige – et særdeles positivt partsindlæg, men det er ikke en fælleserklæring. Det ville nok også være vanskeligt at opnå, men dog ikke umuligt, tværtimod. I hvert fald bør dialogen intensiveres som resultat af brevet – med ærlig snak, der kalder en spade en spade, men helt undgår den *hate-speech*, som i alt for høj grad har vundet indpas både blandt muslimer og kristne.

Brevet har i så henseende et godt opsamlende budskab: "Lad ikke dét, der adskiller os, give anledning til had og stridigheder mellem os, men lad os kun kappes med hinanden, når det handler om retfærdighed og gode gerninger. Lad os respektere hinanden, være fair og retfærdige, vise hinanden venlighed og leve i oprigtig fred, harmoni og gensidig god vilje," slutter brevet.

Yes! siger jeg. Halleluja! – *But what's next?*

Hvad er det operationelle sigte med brevet? Hvilke er de konkrete konsekvenser, som det peger på?

Forstå ikke disse spørgsmål negativt. Jeg stiller dem ikke for nu at skifte fra at tale om den halvfulde flaske til den halvtomme – men kun for at fremhæve, at skal brevet sætte sig andre spor i verdenshistorien end den respektfulde afsendelse og den lige så respektfulde modtagelse af det, så er der altså noget, vi skal videre med – noget, der endnu skal fyldes på flasken for at gøre den fuld.

Sandheden ligger som bekendt i handlingen, ikke i erklæringen. Det for alvor spændende er ikke udspillet, men fortsættelsen – dvs. de operationelle konsekvenser, som brevet bør få.

Muslimer og kristne udgør tilsammen over halvdelen af verdens befolkning, og er der ikke fred mellem dem, bliver der ikke fred i verden, understreger brevet.

Det tror jeg, er en realistisk konstatering. Men med til det realistiske hører også, at uden *religionsfrihed* bliver der heller ikke *religionsfred*.

Religionsfrihed er ikke en dille for folk, der går op i menneskerettigheder. Religionsfrihed er noget centralt, som både muslimer og kristne også bør udlede af netop den kærlighed til Gud og den kærlighed til næsten, som det åbne brev finder så stærkt fremhævet i både Koranen og Bibelen.

Man viser ikke Gud kærlighed og ærefrygt ved at fornægte den frihed og mulighed for en fri overgivelse til ham, som han har skabt menneskene til. Og respekterer man ikke ethvert andet menneskes og ethvert andet trossamfunds religionsfrihed, men praktiserer "tvang i religionen",⁶ så har man i realiteten vendt den næstekærlighed ryggen, som både Koranen og Bibelen foreskriver.

Der opnås ikke fred uden retfærdighed, og der findes ikke religionsfred uden religionsfrihed.

Tænk – det tror jeg faktisk også, at det massive flertal af muslimer – inklusive og måske især de 138 lærde afsendere af det åbne brev – vil skrive under på, ligesom jeg er sikker på, at det massive flertal af kristne for længst har sat deres navn under det samme.

Men de store flertal bliver nogle gange taget som gidsler af enøjede minoriteter i egne rækker, og begge religioner kender til at blive misbrugt til politiske eller nationalistiske formål.

Et godt videre skridt i den dialog, som det åbne brev ønsker at fremme, kunne derfor være en fælles bestræbelse på at få sat religionerne fri – både til selv at praktisere ægte religionsfrihed og til at forlange religionsfriheden respekteret over for mindretal i de lande, hvor de selv er i flertal.

Som et skridt på den vej kunne vi komme videre fra et partsindlæg til en fælleserklæring, som for eksempel kunne kalkere artikel 18 i De forenede Nationers konvention om borgerlige og politiske rettigheder.⁷

Artikel 18 er i fire punkter og har følgende indhold:

1. Enhver har ret til at tænke frit og til samvittigheds- og religionsfrihed. Denne ret skal omfatte frihed til at bekende sig til eller antage en religion eller tro efter eget valg samt frihed til, alene eller sammen med andre, offentligt eller privat at give udtryk for sin religion eller tro ved gudsdyrkelse, udførelse af rituelle handlinger, overholdelse af religiøse sædvaner samt undervisning.
2. Ingen må underkastes tvang, der kan begrænse hans eller hendes frihed til at bekende sig til eller antage en religion eller tro efter eget valg.
3. Friheden til at give udtryk for en religion eller tro må kun underkastes sådanne begrænsninger, som er foreskrevet ved lov og er nødvendige af hensyn til den offentlige sikkerhed, orden, sundhed eller sædelighed eller andres grundlæggende rettigheder og friheder.
4. Stater er forpligtede til at respektere forældres frihed til at sikre omsorg for deres børns religionsundervisning og moralske opdragelse i overensstemmelse med deres egen overbevisning. Citat slut.

Hvis vi – dvs. både kristne i såkaldt kristne lande og muslimer i såkaldt muslimske lande – er villige til at lægge os i selen for, at religionsfriheden konkret og i praksis bliver respekteret i

⁶ Jf. Koranen, *al-Baqara*, 2:256

⁷ Udenrigsministeriets bekendtgørelse nr. 30 af 29. marts 1976 af international konvention af 16. december 1966 om borgerlige og politiske rettigheder. **Klik her** for at se hele teksten

overensstemmelse med disse ord, så tror jeg, vi er kommet et langt stykke ad vejen mod den fred mellem os, som det åbne brev med rette fremhæver som en af forudsætningerne for fred i verden.

Men tilsidesætter vi i stedet religionsfriheden, bidrager vi til diskriminationen, eller lukker vi blot øjnene for, hvor den foregår, ja, så risikerer vi ganske rigtigt at ende i en permanent ufredelig verden.

Man skal som bekendt begynde med sig selv, og selv har jeg derfor åndeligt talt skrevet under på den erklæring, jeg lige har læst op – men vel at mærke ikke kun skrevet under som en erklæring, som en tilkendegivelse, men som *et løfte* om at gøre, hvad jeg måtte kunne, og hvor jeg måtte komme, til realisering af indholdet.

Thi jeg tvivler ikke på, at hvis kristne og muslimer skal opnå religionsfreden sammen, så må de nødvendigvis starte med at finde hinanden i religionsfriheden.

Klik her for at udskrive artiklen (printerens skal være tændt)

Klik her for at sende artiklen til en ven eller bekendt (Outlook skal være startet)

Klik her for at komme til forsiden af catholica.dk